

การวิจัย ‘งานประจำสู่งานวิจัย’ : จากจุดเริ่มต้นจนถึงวันนี้

อักรินทร์ นิรมานนิตย์*

เชิดชัย นพพนธ์จารีสเลิศ*

กุลธร เทพมงคล*

สรินยา จามกัพย์วัฒน์*

ลดาทิพย์ สุวรรณ*

ในการบริการใดๆก็ตาม หากผู้รับบริการสามารถเลือกได้ ความต้องการอันดับต้นๆที่ผู้รับบริการต้องการก็คือ “คุณภาพ” โดยเฉพาะในการบริการด้านสุขภาพซึ่งเกี่ยวข้องกับ ความเจ็บป่วยและชีวิต ทุกคนย่อมต้องการให้ตนเองหรือ บุคคลอันเป็นที่รักได้รับการบริการที่ดี ทันสมัย และเหมาะสม กับความเจ็บป่วยที่สุด. ดังนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้ให้บริการ ทางด้านสุขภาพต้องคำนึงถึงคุณภาพของงานที่ให้บริการในมิติ ต่างๆ เช่น การบริการและสถานบริการนั้นเป็นที่น่ายอมรับ, ผู้ ป่วยสามารถเข้าถึงการบริการได้สะดวกในเวลาและสถานที่ที่ เหมาะสม, การให้บริการนั้นถูกต้องตามหลักวิชาการ, ได้ ผลลัพธ์การรักษาที่ดี, มีการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างคุ้มค่า เหมาะสม, มีความปลอดภัย, มีการเคารพในสิทธิผู้ป่วย. การ บริการใดๆที่จะนับได้ว่ามีคุณภาพดีนั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้อง มีการพัฒนาในประเด็นมิติต่างๆเหล่านี้อยู่ตลอดเวลา.

โครงการพัฒนางานประจำสู่งานวิจัยเกิดขึ้นที่คณะ แพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล ด้วยความร่วมมือจากมูลนิธิ สาธารณสุขแห่งชาติ (มสช.) เมื่อ พ.ศ.๒๕๔๖ เพื่อเป็นหน่วย บริหารจัดการสำหรับงานวิจัยที่มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาการ บริการผู้ป่วย และมุ่งเน้นให้มีการนำความรู้ที่ได้จากการวิจัย

กลับมาใช้ประโยชน์ในการทำงานประจำ. นั่นคือการบริหาร จัดการงานวิจัยนี้ได้ใช้แนวความคิดดำเนินการดำเนินการที่ **ผสมผสาน ระหว่างแนวความคิดการพัฒนาคุณภาพและการวิจัย**. ในระยะเริ่ม แรกนั้นมุ่งเน้นที่การพัฒนาฐานเดิมที่สำคัญในการพัฒนา ปรับปรุงกระบวนการดูแลผู้ป่วยคือการรวมกลุ่มสหสาขาวิชาชีพ ซึ่งประกอบด้วยบุคลากรแพทย์, พยาบาล, ทันตแพทย์, เภสัชกร, นักโภชนาการ ฯลฯ ที่เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้ป่วย หรือการทำ หัตถการที่มีความซับซ้อน มีความเสี่ยงที่จำเป็นต้องมีการ ประสานการทำงานระหว่างกัน.

กลุ่มสหวิชาชีพเวชกรรมเกิดขึ้นตามนโยบายการทำงาน พัฒนาคุณภาพของโรงพยาบาลตามมาตรฐานของสถาบัน พัฒนาและรับรองคุณภาพโรงพยาบาล (ปัจจุบันเปลี่ยนชื่อเป็น สถาบันรับรองคุณภาพสถานพยาบาล) ซึ่งโรงพยาบาลศิริราช ได้รับการรับรองนี้ตั้งแต่ พ.ศ.๒๕๔๕. สาเหตุที่โครงการ พัฒนางานประจำสู่งานวิจัย เห็นว่า กลุ่มสหวิชาชีพเวชกรรม เป็นรากฐานและต้นทุนที่สำคัญขององค์กรในการทำงานวิจัย R2R ก็เพราะว่าการทำงานของชุดสหวิชาชีพเวชกรรมนั้น ใช้ หลักการพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่องเป็นเครื่องมือสำคัญ หากพิจารณาอย่างถี่ถ้วนจะพบว่าการทำงานพัฒนาคุณภาพ

*โครงการพัฒนางานประจำสู่งานวิจัย คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล

อย่างต่อเนื่องนั้นใช้กระบวนการวางแผน-ปฏิบัติ-ตรวจสอบ-ใช้งาน (Plan-Do-Check(Study)-Act (PDCA) เริ่มจากขั้นตอน ‘วางแผน’ ซึ่งเป็นการกำหนดประเด็นปัญหาในการทำงาน และ ทบทวนหาหลักฐานอ้างอิงหรือตัวอย่างที่ดีเยี่ยมมาวางแผน การพัฒนาเพื่อเปลี่ยนแปลงต่างๆ จนนำไปสู่ขั้นตอน ‘ปฏิบัติ’ คือ ลองนำวิธีพัฒนานั้นมาใช้จริง และที่สำคัญต้องมี ‘การ ตรวจสอบผลลัพธ์’ ว่าเป็นจริงตามที่คาดไว้หรือไม่. หากได้ผล ดีก็นำไปสู่ขั้นตอน ‘การนำมาใช้ในหน่วยงานนั้นๆ’ และยังคง ขยายผลข้ามไปใช้ในหน่วยงานอื่นอีกด้วย. กระบวนการ PDCA นี้คล้ายกับการทำงานวิจัยอย่างมาก^(๑) หากมีการสนับสนุน บุคลากรที่มีประสบการณ์ในการทำงาน COI นั้นก็น่าจะ สามารถพัฒนางานนั้นให้เป็นการวิจัยได้อย่างรวดเร็ว ทั้งยังเป็น การเปิดโอกาสให้บุคลากรที่ทำงานพัฒนาคุณภาพสามารถ สร้างผลงานให้แก่ตนเองและหน่วยงานได้อีกด้วย.

การทำงานที่ผ่านไปประมาณ ๖ ปีของโครงการพัฒนางานประจำสู่งานวิจัยได้ดำเนินการเชิงรุกโดยใช้แนวทางการ จัดการความรู้มาประยุกต์ออกแบบเป็นกิจกรรมหลากหลาย มุ่งเป้าให้บุคลากรเกิดความตื่นตัว ความสนใจ ความเข้าใจ กระทั่งเกิดการพัฒนาศักยภาพของตนเอง และเห็นคุณค่าของ การทำงานวิจัยจากงานประจำในหน่วยงานต่างๆ มีทั้งกิจกรรม ที่ส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาโครงสร้างการวิจัยที่ได้คุณภาพดี และส่งเสริมการทำงานวิจัยได้สำเร็จจริงตามเป้าหมาย ซึ่ง พิสูจน์แล้วว่า การนำกระบวนการจัดการความรู้มาใช้ นั้น สามารถปฏิบัติได้ผลดี. นอกจากจะช่วยจัด **“ความกล้าการ วิจัย”** แล้ว ยังเพิ่ม **“ความกล้า”** กล้าที่จะใช้ความคาดหวังและ ศักยภาพตนเองในการพัฒนาองค์กรอย่างเต็มความสามารถ, กล้าที่จะตั้งคำถาม แสวงหาคำตอบ, กล้าที่จะสร้างความ เปลี่ยนแปลงอันเอื้อประโยชน์ต่อ **“การพัฒนา”** อย่างไม่รู้จบ.

มีคำถามที่พบบ่อยๆว่า **“ทำ R2R แล้วได้อะไรบ้าง”**. จาก ประสบการณ์การทำงานที่โรงพยาบาลศิริราชสามารถตอบ อย่างมีหลักฐานจากตัวอย่างจริงได้ว่า **“ได้”** หลายอย่าง. **“ได้”** แรกคือผู้ป่วยหรือผู้รับบริการได้รับบริการที่ดีขึ้น มาตรฐาน บริการได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา. **“ได้”** ที่สองคือ **หน่วยงาน** ที่มีการทำการวิจัยก็ได้รับผลดีด้วย เช่น ภาระงานเบา

ลง, ผู้ปฏิบัติงานทำงานได้สะดวกสบายขึ้น, ลดค่าใช้จ่ายของ หน่วยงาน. **“ได้”** ที่สำคัญคือได้**ผู้เข้าร่วมในกระบวนการทั้งหมด** ทั้งผู้สร้างงานวิจัยและผู้ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้แบ่งปัน ประสบการณ์ในกิจกรรมต่างๆ เนื่องจากจะเป็นผู้ที่ได้รับการ ฝึกฝนพัฒนาตนเอง ในการคิดวิเคราะห์ แสวงหาคำตอบอย่าง เป็นระบบ หรือได้ **“เรียนรู้งานประจำของตนเองผ่าน กระบวนการทำงานวิจัย”**, และจาก **“ได้”** ที่สำคัญที่สุดอย่างหลัง นี้เองทำให้โครงการพัฒนางานประจำสู่งานวิจัยของ คณะ แพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาลได้รับรางวัลชนะเลิศในการ ประกวดโครงการระดับนานาชาติ Asian Hospital Manage- ment ในสาขาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ พ.ศ. ๒๕๕๐ และเป็นโรงพยาบาลภาครัฐแห่งแรกและแห่งเดียวในประเทศไทย ที่ได้รับรางวัลนี้ในปัจจุบัน ซึ่งเป็นสิ่งยืนยันว่าแนวคิดการวิจัย และการดำเนินการโครงการพัฒนางานประจำสู่งานวิจัยเป็นที่ ยอมรับในระดับสากล. ศาสตราจารย์ นพ.วิจารณ์ พานิช ได้ ให้ข้อคิดไว้ในหนังสือเคล็ดไม่ลับคุณอำนวยฟันเฟืองขับเคลื่อน R2R^(๒) ไว้ว่า **“R2R ไม่ใช่ตัวเป้าหมาย แต่เป้าหมายคือ ส.ป.ก.** โดยใช้ R2R เป็นเครื่องมือ. ส. คือ ความสุข ความสนุก ใน การทำงาน, ป.คือ ประเทืองปัญญา เก่งขึ้น ฉลาดขึ้น เข้าใจ และเชื่อมโยงเรื่องต่างๆได้ดีขึ้น ทำให้ชีวิตการทำงานของเรา ดีขึ้น, ก. คือ ก้าวหน้า โดยสร้างงานประจำให้เกิดความก้าวหน้า เกิดผลงานวิชาการ”. กล่าวโดยสรุปคือ **“R2R เป็นกระบวนการ พัฒนาคนและพัฒนางานนั่นเอง”**.

หกปีที่ผ่านมา โครงการพัฒนางานประจำสู่งานวิจัยที่ คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาลได้รับการตอบรับเป็นอย่างดี จากบุคลากรทุกระดับ มีกลุ่มผู้วิจัยและหัวหน้าโครงการวิจัย ทุกระดับ ทั้งอาจารย์แพทย์ แพทย์ประจำบ้าน พยาบาล เภสัชกร ทันตแพทย์ นักกายภาพบำบัด นักโภชนาการ รวมทั้งเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย. ในปัจจุบันมีโครงการวิจัยที่ได้รับการอนุมัติทุนสนับสนุนแล้วมากกว่า ๑๕๐ โครงการ ซึ่ง โครงการเหล่านี้ได้ผ่านการประเมินอย่างเข้มข้นตามระเบียบ วิธีวิจัยที่ดีและได้รับการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรม การทำวิจัยในมนุษย์ด้วย. จากการติดตามพบว่างานวิจัยที่ สำเร็จแล้วทั้งหมดสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้จริง ซึ่งยืนยัน

แนวคิดการผลักดันให้นำผลงานวิจัยไปสู่การใช้ประโยชน์ และสามารถทำได้โดยการสนับสนุนให้ผู้ปฏิบัติงานประจำได้มีโอกาสสร้างงานวิจัยเพื่อแก้ปัญหาของตนเอง^(๓) เกิดการพัฒนา งานประจำ รวมทั้งได้เผยแพร่ผลงานทั้งรูปแบบการนำเสนอ บนเวทีและในวารสารทั้งภายในและต่างประเทศ. หลายผลงานได้รับรางวัลสร้างชื่อเสียงให้กับทีมวิจัย หน่วยงานและ คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาลอย่างต่อเนื่อง และเห็นสิ่งอื่นใดคือสร้างความสุข ความภาคภูมิใจให้เกิดแก่ผู้ปฏิบัติงาน เกิดการรวมกลุ่ม สร้างความสามัคคี เสริมพลังในการ สร้างสรรค์และพัฒนา นั่นคือความสุขจากการเรียนรู้ที่ไม่หยุดนิ่ง และครบกระบวนการ วิจัย เรียนรู้ และ กลับมาสู่การปฏิบัติ อย่างแท้จริง.

จากตัวอย่างความสำเร็จข้างต้น เป็นที่น่ายินดีว่า สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุขมีแผนสนับสนุนให้มีการขยายตัวของแนวคิดนี้ไปทั่วประเทศไทย จึงสนับสนุนให้มีการลงนาม บันทึกความร่วมมือทางวิชาการระหว่างคณะแพทยศาสตร์ ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล กับสถาบันวิจัยระบบ สาธารณสุข, สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ และ กระทรวงสาธารณสุขขึ้น เมื่อวันที่ ๑๙ สิงหาคม พ.ศ.๒๕๕๑ เพื่อการดำเนินการสนับสนุนกระบวนการจัดการความรู้จาก งานประจำสู่งานวิจัย อันนำไปสู่การจัดตั้ง “โครงการสนับสนุน การพัฒนางานประจำสู่งานวิจัยระดับประเทศ” ในเดือน กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๕๒. โครงการนี้ดำเนินการโดยใช้แนวคิด

Individual-Node-Network (INN) กล่าวคือ สนับสนุนให้เกิดการจัดตั้งเครือข่ายเพื่อสนับสนุนงาน R2R ในระดับภูมิภาค. ณ ปัจจุบันการดำเนินโครงการสนับสนุนการพัฒนางานประจำ สู่งานวิจัยระดับประเทศมีความก้าวหน้ามาเป็นลำดับ เกิด เครือข่ายสนับสนุนงานวิจัย R2R ในภาคอีสาน ภาคใต้ และ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทั้งยังเริ่มมีการรวมตัวกันเพื่อสร้าง เครือข่ายในหลายจังหวัดในภาคกลาง และภาคเหนืออีกด้วย. ในลำดับต่อไปโครงการมีแผนดำเนินการจัดการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ระหว่างเครือข่ายในภูมิภาคต่างๆ เพื่อให้เกิดระบบ สนับสนุนที่เป็นกัลยาณมิตร ที่เอื้อให้บุคลากรทุกระดับที่ เกี่ยวข้องกับระบบสาธารณสุขสามารถสร้างความรู้และใช้ ความรู้ในการปฏิบัติงานประจำ ส่งผลดีต่อระบบสุขภาพผู้ป่วย และประชาชนต่อไป.

เอกสารอ้างอิง

๑. Byers JF, Beaudin CL. The relationship between continuous quality improvement and research. *J Hlth Qual* 2002;24:4-8.
๒. เชิดชัย นพมณีจรัสเลิศ, อัครินทร์ นิมมานนิตย์, ลดาทิพย์ สุวรรณ, สรินยา งามทิพย์วัฒนา, รวีวรรณ กิติพลวงษ์วนิช (บรรณาธิการ) คู่มือคุณอำนวย ฟันเฟืองขับเคลื่อน R2R. พิมพ์ครั้งที่ ๑. กรุงเทพมหานคร: ยูเนี่ยน ศรีเอช; ๒๕๕๓ รวม ๑๗๘ หน้า.
๓. Walley J, Khan MA, Shah SK, Witter S, Wei X. How to get research into practice: first get practice into research. *Bull Wrld Hlth Org* 2007;85:424.